

Пуцентайло П.Р.,
д.е.н., доцент,
кафедра аграрного бізнесу і обліку,
Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ М'ЯСОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Вирішення продовольчої проблеми в Україні найбільше залежить від ефективності функціонування м'ясопродуктового підкомплексу, який є важливою частиною АПК і певною мірою визначає рівень забезпечення населення м'ясом, експортний потенціал, а також соціально-економічну ситуацію в країні. Його сутність полягає у взаємопов'язаному та збалансованому функціонуванні сукупності різних галузей складної інтеграційної системи "виробництво м'яса-переробка-реалізація м'ясної продукції" і забезпечує потреби населення в м'ясі та продуктах його переробки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування і функціонування м'ясопродуктового підкомплексу присвячені праці відомих вітчизняних учених: І. Баланюка, П. Березівського, Т. Дудара, С. Дусановського, М. Зубця, М. Калінчика, В. Месель-Веселяка, М. Одінцова, М. Пархомця, В. Рижкова, П. Саблука, С. Спеки, А. Стельмащука, В. Топіхи, О. Ульяновченка, О. Шпичака, В. Юрчишина, В. Яценка та інших. Проте у теоретичному та методологічному аспектах означені проблеми залишаються недостатньо вивченими.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд специфіки розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України, як одного з основних виробників важливих білкових продуктів, що відзначаються біологічною повноцінністю для організму людини. Сучасний етап розвитку виробничих відносин у м'ясопродуктовому підкомплексі вимагає розробки дієвих механізмів і підходів, які б дали змогу підвищити ефективність виробництва, опрацювати і впровадити принципово нову модель функціонування цього сектору з метою стабілізації виробництва, створити сприятливі інвестиційні умови, забезпечити конкурентоспроможність на споживчому ринку, забезпечити населення м'ясною продукцією на рівні національних норм споживання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна має сприятливі природно-кліматичні умови для виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема м'яса. У сучасних умовах м'ясопродуктовий підкомплекс у нашій державі та світі є важливою ланкою сільського господарства. Так, на думку В. Я. Месель-Веселяка, м'ясопродуктовий підкомплекс – один зі складових агропромислового комплексу. Основою його формування є галузі тваринництва, що займаються вирощуванням худоби та птиці. До них належать сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства й особисті селянські господарства, від ефективності функціонування яких залежить діяльність підкомплексу загалом. Переробкою тварин займаються м'ясопереробні підприємства, а готову продукцію (м'ясо та продукти його переробки) реалізують як самі підприємства, так і торговельні організації. Вони юридично не об'єднані між собою, а взаємовідносини будують на основі купівлі-продажу продукції. Отже, м'ясопродуктовий підкомплекс – це неформальне об'єднання сфер вирощування, переробки й реалізації готової продукції в єдиному циклі виробництва сировини, її переробки та доведення до споживачів готової продукції [9, с. 3].

П. С. Березівський переконаний, що м'ясопродуктовий підкомплекс – одна з найважливіших продуктових вертикалей з виробництва і переробки продукції тваринництва. Головне функціональне призначення підкомплексу – забезпечення потреб населення в м'ясі та м'ясних продуктах. Він становить доволі складну поліпрофільну виробничо-організаційну структуру, між окремими елементами якої є тісна взаємозалежність: не можна збільшити споживання м'яса та м'ясопродуктів до раціонального рівня без наявності високопродуктивних м'ясних порід, їх повноцінної годівлі, доведення поголів'я до високо вагових кондицій при знятті з відгодівлі та забезпечення повної переробки живої ваги, а також добре організованої оптової та роздрібною торгівлі [1, с.118]. М'ясопродуктовий підкомплекс є однією з наймогутніших економічних систем АПК країни як за виробничо-технічними характеристиками, так і за обсягом фінансово-грошових ресурсів. Ресурсний потенціал підкомплексу має важливе значення для національної економіки країни, забезпечуючи її продовольчу безпеку. Окремі дослідники визначають м'ясопродуктовий комплекс, як систему спеціалізованих галузей, пов'язаних з кормовиробництвом, виробництвом м'яса, його промисловою переробкою, реалізацією кінцевої продукції, виробничою та соціальною інфраструктурою, що обслуговує ці галузі [8, с.31–32]. Окремі дослідники вважають, що від рівня розвитку м'ясопродуктового підкомплексу залежить фінансово-економічний стан сільськогосподарських підприємств, котрі вирощують худобу і птицю, м'ясопереробних підприємств, а отже, надійне

забезпечення населення країни м'ясом і м'ясопродуктами – джерелом тваринного білка для задоволення фізіологічних потреб людини. При цьому м'ясопродуктовий підкомплекс країни вирішує важливі народногосподарські завдання: по-перше, виробництво м'яса як високобілкового продукту; по-друге, забезпечення трудової зайнятості населення і, по-третє, є складовою економіки країни [3, с. 75–76]. П. С. Березівський зауважує, що скорочення виробництва м'яса і м'ясопродуктів одночасно є причиною і наслідком незадовільного функціонування всієї продуктової вертикалі. Причина полягає в стрімкому зменшенні відгодівельного поголів'я та хронічному недовантаженні потужностей переробки. Наслідок зводиться не лише до погіршення споживання населенням м'яса і м'ясопродуктів, а й до скорочення виробництва в галузях АПК, що забезпечують цю продуктову вертикаль необхідними матеріально-технічними ресурсами. Структурна побудова м'ясопродуктової вертикалі має розцінюватись як обов'язкова передумова вирішення найважливіших питань, що торкаються проблем міжгалузевої інтеграції [1, с. 118]. В. П. Черданцев вважає, що м'ясопродуктовий підкомплекс – це найважливіша складова частина АПК і один з найбільших сегментів продовольчого ринку як за місткістю (обсяг продажів і купівель, асортимент товарів), так і за кількістю учасників. Особлива роль ринку м'яса та м'ясних продуктів визначається не тільки значними обсягами виробництва і споживання цієї групи продуктів в країні, а й їхнім значенням як основного джерела білків тваринного походження в раціоні харчування людини [12, с. 23]. Отже, м'ясопродуктовий підкомплекс – складова частина агропромислового комплексу. Якщо АПК розглядати як цілісну, відкриту систему зі своїми гармонійно вбудованими елементами і компонентами, то м'ясопродуктовий підкомплекс – це одна з підсистем єдиного агропромислового комплексу.

Починаючи з 90-х років ХХ ст., м'ясопродуктовий підкомплекс опинився у глибокій кризі, зумовленій такими головними причинами: загальним кризовим станом української економіки, несприятливим диспаритетом цін на сільськогосподарську і промислову продукцію без чітко виважених заходів держави щодо усунення від регулювання процесу реалізації м'яса, що проявилось у відмові від державного замовлення, відсутністю цивілізованого ринку збуту продукції, правовою незахищеністю сільських товаровиробників. Особливо треба виокремити проблему неврегульованості взаємовідносин між тваринницькими господарствами і м'ясокомбінатами. Суттєво підвищилися матеріальні й трудові витрати на одержання продукції тваринництва, внаслідок чого її виробництво стало збитковим, що в кінцевому підсумку призвело до виникнення всіх негативних проблем, які є на сьогодні у галузі.

Слушною є позиція Р. В. Логоша, який зазначає, що основними причинами зниження виробництва м'яса можна визначити такі: відсутність мотивації у виробників м'ясної продукції, невиправдані майбутні очікування цін і доходів від виробництва та реалізації м'ясної продукції, низький рівень державної підтримки й складний процес сертифікації м'ясної продукції при експортній діяльності [7, с. 121].

Одна з основних проблем, яка постала перед м'ясопродуктовим підкомплексом – це зниження обсягів і збитковість виробництва продукції. Особливо складною є ситуація щодо вирощування великої рогатої худоби. Саме ця галузь вимагає значних капітальних витрат для відновлення й організації виробництва (відновлення племінного і товарного стада, будівель, обладнання, техніки). Враховуючи зростаючі ціни на сільськогосподарську продукцію на світових ринках і збільшення споживання м'яса та м'ясопродуктів у країнах, що розвиваються, виробництво продукції тваринництва може стати одним із найприбутковіших секторів національної економіки.

М'ясопродуктовий підкомплекс не задовольняє достатньою мірою потреби населення в м'ясопродуктах. Щорічно імпорт м'ясопродукції з різних країн становить 350–400 тис. т і не завжди кращої якості. В багатьох районах, аграрних підприємствах останніми роками значно скоротилося виробництво м'яса у зв'язку зі скороченням кількості поголів'я, незадовільною селекційно-племінною роботою, ціновою політикою тощо. Питання збільшення виробництва вітчизняної м'ясопродукції можливо вирішити протягом 3–5 років за умови співпраці державних структур, аграрних підприємств, особистих селянських і фермерських господарств та переробних підприємств [10, с. 18–19].

Пріоритетом прискореного розвитку м'ясної промисловості є переробка м'яса – виготовлення високоякісної продукції широкого асортименту з максимально можливим продовженням терміну зберігання. Реалізація цієї мети дає змогу вирішувати соціально-економічні питання на регіональному та державному рівнях. Зокрема, задовольняти різнобічний попит споживачів; розширювати ринки збуту м'ясної продукції; створювати запаси продовольства; поглиблювати територіальний поділ праці; поповнювати оборотні кошти як м'ясопереробних, так і сільськогосподарських підприємств; сприяти оптимальному режиму роботи всіх ланок технологічного процесу інтегрованого виробництва м'яса і м'ясної продукції. Кінцева мета всієї роботи підприємств м'ясопродуктового підкомплексу – виробництво продукції, яка б відповідала вимогам ринку. Такий результат забезпечує комплексна система управління якістю та конкурентоспроможністю продукції організацій, що входять у підкомплекс, тому її розробка, впровадження і функціонування – основа для випуску високоякісної продукції.

Головним завданням м'ясопродуктового підкомплексу України є забезпечення внутрішньої потреби держави м'ясом тільки за рахунок власного виробництва: нарощування його обсягів, збільшення експорту та повна відмова від ввезення імпортного м'яса для внутрішніх потреб. Одним з дієвих кроків виходу із

затяжної кризи є конкурентоспроможний розвиток м'ясопродуктового підкомплексу.

Формування конкурентного середовища в м'ясопродуктовому підкомплексі України можливе лише за таких умов, а саме:

- підвищення ефективності виробництва (зростання приросту живої ваги (маси) та пошук напрямів зниження його собівартості);
- модернізація виробництва вирощування тварин;
- пошук альтернативних джерел фінансування і кредитування галузі;
- вирішення проблеми взаємовідносин між постачальниками та переробниками сировини;
- протекціоністська політика держави стосовно вітчизняного виробника та стимулювання експорту;
- визначення єдиних “правил гри” для всіх учасників ринку м'яса, який є одним з крупних ринків продовольчих товарів.

Ринок м'яса має доволі стійкі позиції, його стан суттєво впливає на інші ринки продуктів харчування. Ринок м'яса є соціально значущим і водночас не захищеним від конкуренції з імпортом. При цьому пропозиція значно відстає від попиту, що веде до постійного зростання ввезення м'яса. Нині вітчизняний ринок продуктів м'ясопереробки є достатньою мірою насиченим і характеризується великою кількістю підприємств різної величини і спеціалізації, а також широким спектром продукції, яку вони випускають, як з вітчизняної, так і з імпоротної сировини.

Умови господарювання на сучасному етапі орієнтовані на отримання економічної вигоди від вкладених коштів у нові технології, сучасну техніку, обладнання, застосування інших інноваційних розробок. Обмеженість матеріальних і фінансових ресурсів вимагає дуже жорстких умов оцінки передбачуваного ефекту, економічної ефективності нововведень, доцільності вкладень у них. Стає все більш очевидним, що традиційні методи ведення господарства, застосування високвитратних, енергоємних технологій, застарілих моделей машин, недосконалого обладнання, неефективних форм організації праці не можуть забезпечити одержання конкурентоспроможної продукції. У ринкових умовах інноваційна стратегія конкретного підприємства стає найважливішим чинником “виживання”.

Складовим елементом м'ясопродуктового підкомплексу є м'ясопереробна промисловість. Основним її завданням є переробка продукції тваринництва з метою задоволення потреб населення у виробках з м'яса. М'ясопереробна промисловість є сполучною ланкою в ланцюжку руху товару між галузями тваринництва і кінцевим споживачем. Вона формує споживчу цінність товару для кінцевих споживачів. Розвиток м'ясопереробної промисловості передбачає адекватне вдосконалення пов'язаних з нею галузей, підгалузей і виробництв.

Так, наприклад, деякі галузі, підгалузі і виробництва опосередковано впливають на розвиток м'ясопереробної промисловості, проте цей вплив доволі значний. Доцільно зазначити, що ряд складових системи взаємовпливу належить і до зовнішніх, і до внутрішніх чинників, при цьому за ступенем впливу вони можуть бути рівнозначними за силою, оскільки розвиток м'ясопереробної промисловості відповідно залежить і від зовнішніх, і від внутрішніх чинників.

Проблеми регулювання АПК є актуальними і для м'ясопереробної промисловості, оскільки ця галузь є великою переробною галуззю. Особливістю функціонування м'ясопереробної галузі є наявність конкурентної ситуації не тільки щодо продажу готової продукції, а й щодо постачання підприємства сировиною.

Сучасний стан розвитку м'ясопродуктового підкомплексу вимагає змін у підходах до вирішення назрілих проблем, опрацювання і впровадження принципово нової ефективної моделі функціонування сектору, що забезпечить у короткий термін стабілізацію виробництва і подальші передумови розвитку галузі. Поряд із державними заходами щодо стабілізаційних процесів в АПК важливе значення має регіональна інтеграційна спрямованість процесів у м'ясопродуктовому підкомплексі, яка сприятиме підвищенню ефективності виробництва.

Ефективність виробництва продукції тваринництва характеризується кінцевими результатами – чистим доходом, рівнем рентабельності, термінами окупності інвестицій і залежить від двох чинників:

- зовнішніх – попит на продукцію, ціна її реалізації, економічна політика держави з підтримки вітчизняного виробництва певного виду продукції через систему доплат, страхування, оподаткування і цін на спожиті у галузі ресурси, і, перш за все, племінної худоби, машин, запчастин, палива, електроенергії, комбікормів та кормових добавок, будівельних матеріалів, ветеринарних препаратів;
- внутрішніх – використання досягнень НТП, реалізація генетичного потенціалу порід тварин, кваліфікація персоналу, рівень менеджменту, система годівлі та забезпечення мікроклімату.

Отже, для продовольчої безпеки України важливім є м'ясопродуктовий підкомплекс, метою розвитку якого є збільшення обсягу виробництва, переробка і реалізація високоякісної продукції встановленого асортименту при найменших витратах праці і коштів. М. Я. Мойса зазначає, що особливе значення у забезпеченні країни продовольством має задоволення потреб населення у продуктах тваринного походження, серед яких провідне місце належить галузі м'ясного скотарства. Через недостатню підтримку їхнього розвитку з боку урядових структур, низький рівень цін на вирощену продукцію, застарілі технології в більшості аграрних підприємств вони є занедбаними або

взагалі відсутні [10, с. 18]. На думку В. І. Власова, маючи відмінні природно-кліматичні умови й чудове географічне положення, Україна не мала б стикатися з проблемою продовольчої безпеки.

За роки незалежності значно зменшилося споживання основних продуктів харчування. Особливо це стосується м'яса і м'ясопродуктів, споживання яких скоротилося більше ніж у півтора раза [2, с. 3]. Варто враховувати, що попит і пропозиція на сільськогосподарську продукцію формуються під впливом запропонованих стандартів харчування, бажання споживати тільки високоякісну і здорову їжу, а також з урахуванням національних традицій [4, с. 130]. В найближчій перспективі перед галузями тваринництва на перший план виступає завдання забезпечення населення продукцією на рівні раціональних норм споживання. На нашу думку, галузь тваринництва на основі біологічних і економічних переваг має виняткове значення у вирішенні продовольчої проблеми країни і доведенні норм споживання білкових продуктів до науково обґрунтованих. М'ясо є висококонцентрованим компонентом раціону харчування, що підвищує його енергетичну, білкову, вітамінну і мінеральну повноцінність. За своїми смаковими властивостями та вмістом поживних речовин вона переважає всі інші види білків. Найбільш високоякісне м'ясо отримують від тварин м'ясних порід, проте досить часто трапляється, що яловичина надходить від вибракovanого поголів'я та надремонтного молодняка молочних і комбінованих порід великої рогатої худоби.

Вважаємо, що м'ясопродуктовий підкомплекс України – це цілісний виробничо-господарський комплекс, який об'єднує суб'єктів господарювання, що займаються вирощуванням великої рогатої худоби, свиней і птиці, забезпечують доставку і збут продукції, відтворення племінних якостей, обслуговують потреби у машинобудуванні для тваринницьких ферм, беруть участь у науково-дослідних, проектно-конструкторських і технологічних розробках тощо.

Мета розвитку підкомплексу як єдиної системи насичення продовольчого ринку якісним та екологічно чистим м'ясом і м'ясопродуктами власного виробництва та досягненні продовольчої незалежності держави (рис. 1).

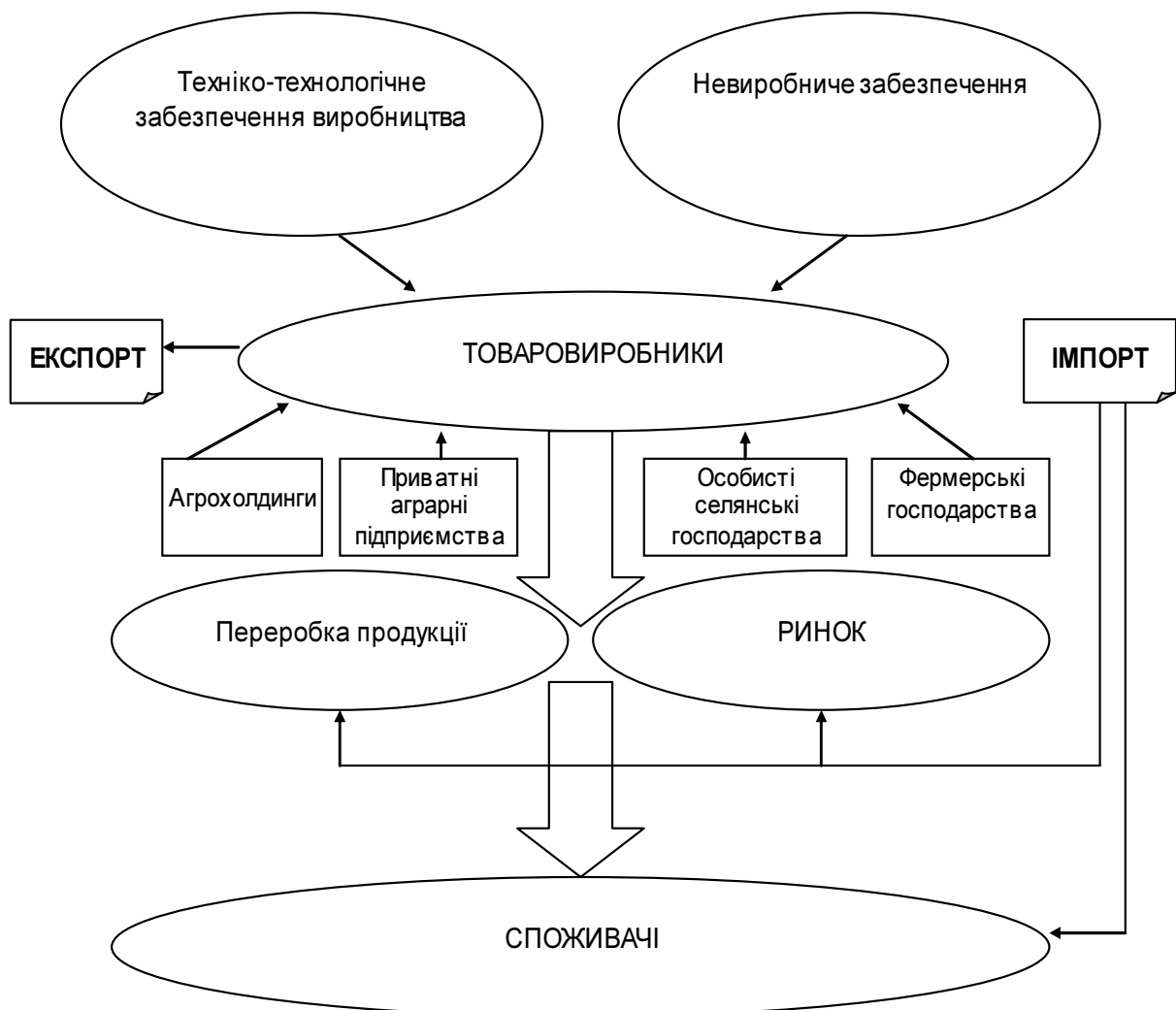

Рис. 1. Організаційна модель м'ясопродуктового підкомплексу України

М. В. Зубець, аналізуючи проблему розвитку тваринництва в контексті національної продовольчої безпеки, зазначає, що необхідно виходити з тих суттєвих негативних змін, які сталися у функціонуванні галузі тваринництва в процесі так званого реформування агропромислового комплексу. До найбільш суттєвих з них, які мають пряме відношення до національної продовольчої безпеки, належать:

- значне – у 2–8 разів (залежно від виду) – скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин;
- суттєве зростання собівартості і зниження рентабельності виробництва продукції тваринництва [11, с. 19].

Скотарство як найбільш складна і надзвичайно важлива галузь сільського господарства є найважливішим індикатором стану тваринницької галузі взагалі [11, с. 19]. Варто зазначити, що скотарство – не лише основний постачальник м'яса і молока, але й сировини для розвитку легкої промисловості, органічних добрив. Його структура і спеціалізація відіграє основну роль у структурі тваринництва. На щільність розміщення великої рогатої худоби впливає і розповсюдження в певній природній зоні, і забезпеченість кормами як природними, так і відходами, наприклад, бурякоцукрового виробництва [6, с. 34]. Н. Г. Копитець вважає, що скотарство є однією із системоутворюючих галузей аграрної економіки, розвиток якого сприяє вирішенню продовольчої проблеми країни, фінансовій стійкості сільського господарства і більш повній зайнятості населення [5, с. 60].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, м'ясопродуктовий підкомплекс України – це сукупність соціально-економічних, організаційних, технічних і технологічних принципів побудови і здійснення виробничих процесів у конкретних умовах підприємствами цієї сфери з метою виробництва, переробки і збуту м'яса яловичини, свинини і птиці та продуктів їхньої переробки. Сутність його визначається властивостями, які характерні для усіх підприємств і стадій виробництва і є головним, направляючим елементом, котрий пов'язує їх у єдине ціле. Такою властивістю є органічна єдність сільського господарства і переробної промисловості для досягнення ефективності випуску кінцевої продукції. Ця властивість м'ясопродуктового підкомплексу, як загальна, входить в усі інші елементи галузевого розвитку, набуваючи у кожній з них власну притаманну їй специфіку й автентичність. Саме тому складові елементи галузі тваринництва отримують закінчену (завершену) специфічну визначеність у результаті впливу на неї галузевих особливостей, набуття рис інтеграційної системи.

Бібліографічний список

1. Березівський П. С. Організація, прогнозування та планування АПК: навч. посіб. / П. С. Березівський. – [2-ге вид.]. – Л.: Магнолія Плюс, Видавець СПД ФО В. М. Піча, 2006. – 443 с.
2. Власов В. І. Оцінка споживання основних харчових продуктів в Україні / В. І. Власов, Г. В. Ткач, Б. В. Духницький // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 3–7.
3. Жерноклеев Н. Н. Организационно-экономические основы комплексного развития районного АПК (на примере Харьковской области): моногр. / Н. Н. Жерноклеев. – Х.: ФЛП Либуркина Л. М., 2007. – 232 с.
4. Кирієнко М. М. Сільськогосподарський ринок у сучасній світовій економіці / М. М. Кирієнко, Т. М. Стукач // Економіка АПК. – 2005. – № 4. – С. 128–131.
5. Копитець Н. Г. Функціонування системи збуту продукції скотарства: теоретико-практичний аспект: моногр. / Н. Г. Копитець. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 210 с.
6. Лагодієнко В. В. Розвиток агропромислового виробництва: регіональні особливості: моногр. / В. В. Лагодієнко. – Львів: ІРД НАН України, 2007. – 292 с.
7. Логоша Р. В. Аналіз сучасного стану експорту м'ясної продукції / Р. В. Логоша // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 120–124.
8. Майовець Є. Й. Теорія аграрних відносин: навч. посіб. / Є. Й. Майовець. – К.: ЦНЛ, 2005. – 276 с.
9. Месель-Веселяк В. Я. Методичні рекомендації щодо формування регіональних виробництв у м'ясопродуктовому підкомплексі / В. Я. Месель-Веселяк, О. В. Мазуренко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 71 с.
10. Мойса М. Я. Напрями збільшення виробництва тваринницької продукції / М. Я. Мойса, Н. М. Бурдейна // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 18–22.
11. Стратегія розвитку м'ясного скотарства в Україні у контексті національної продовольчої безпеки / Укр. акад. аграр. наук, Ін-т розведення і генетики тварин; за ред. М. В. Зубця, І. В. Гузева. – К.: Аграрна наука, 2005. – 176 с.
12. Черданцев В. П. Перспективы развития мясопродуктового подкомплекса как интегрированной системы / В. П. Черданцев, И. А. Овчинникова // Аграрный вестник Урала. – 2008. – № 8 (50). – С. 23–25.

Анотація

У статті висвітлені аспекти формування і функціонування м'ясопродуктового підкомплексу України в сучасних умовах. Проведено розгляд специфіки розвитку м'ясопродуктового підкомплексу

України, як одного з основних виробників важливих білкових продуктів. Запропоновано шляхи підвищення ефективності функціонування галузі.

Ключові слова: м'ясопродуктовий підкомплекс, галузь, тваринництво, ефективність виробництва, агропромисловий комплекс.

Аннотація

В статті освітлені аспекти формування і функціонування м'ясопродуктового підкомплексу України в сучасних умовах. Проведено розгляд специфіки розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України, як одного з основних виробників важливих білкових продуктів. Предложено шляхи підвищення ефективності функціонування отрасли.

Ключевые слова: м'ясопродуктовий підкомплекс, отрасль, животноводство, ефективність виробництва, агропромисловий комплекс.

Annotation

The article highlights aspects of the formation and functioning of the meat sector in Ukraine in modern terms. Carried out consideration of the specific development of meat sector in Ukraine as one of the main producers of important protein products. Suggested ways of increasing effectiveness functioning of the industry.

Key words: meat sector, industry, farming, production efficiency, agricultural complex.

УДК 334.78-027.1

**Васюткіна Н.В.,
к.е.н., доц.,
докторант кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Національний авіаційний університет**

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІЙНО-ІМПЕРАТИВНОГО КОРПОРАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Світовий досвід свідчить про зростання ролі корпоративного сектора, ефективність функціонування якого суттєво впливає на сталий розвиток країни. Суб'єкти корпоративного сектору сприяють вирішенню важливих соціально-економічних питань національної економіки, забезпечують мобілізацію фінансових ресурсів та фінансовий ризик власників, здійснюють інвестування в розвиток нових технологій і науково-технічних досягнень, сприяють розвитку та підвищенню рівня культури управління.

В Україні за часів трансформаційного періоду повільний процес змін від адміністративно-командної системи до ринкової згенерував інституційну структуру, яка була лише частково реформована і мала серйозні ознаки нестабільності та нестійкості. Для трансформаційної економіки інститути є критичним бар'єром, адже вони або створюють стимули для бізнесу і відповідають основоположним принципам соціально-ринкової економіки, або стають перешкодою прозорим бізнесовим трансакціям внаслідок значного зростання витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні комплексним вивченням інституційного корпоративного середовища серед вітчизняних науковців займаються Малик І. П., Євтушевський В. А., Савенко Н. В., Супрун Н. А., Ткач А. А. Питаннями розвитку фондового ринку займаються: Гапонюк М. А., Політюк Л. Г., Поворозник В. О., Полюхович В. І. та ін. Аспекти соціального регулювання досліджено в роботах Головова Л. С., Кудряшова В. П., Спірідонова Д. Ю., Шаповал В. М.

Практика становлення системи корпоративного управління базується на сукупності визначальних факторів, до числа яких відносять: дієвість правової системи, політичні, соціальні, історичні передумови, економічний розвиток держави тощо. Проте становлення вітчизняного корпоративного сектору супроводжується значними суперечностями, зумовленими реформуванням економічних відносин та трансформацією форм власності. Тому першочерговим кроком для розуміння вибудови економічної поведінки є аналіз ролі та ефективності інститутів в період трансформації одного механізму координації в інший. Адже інститути знижують трансакційні витрати корпорацій за допомогою стабілізаційних факторів в інституційному середовищі, забезпеченості впевненості під час обміну правами власності та створення стабільної структури ефективного функціонування корпоративного сектору.